

קונטרס

משעינות החיים

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

פרשת בלק תשפ"ה • גליון תפח

פה יוצאן סיטי יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

דרוש לפרשת בלק

תש"ס

בהיתר נישואי יעקב עם ב' אחיות

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (במדבר כג, א). **ובספר צמח צדקה** (להגאון רבי מנחם מענדל אב"ד ניקלשבורג שנדמ"ח מכתב יד ישן בפרשתן) **הביא בשם בעלי גמטרייא שדרשו הכתוב ל'א ה'ביט א'ון ב'יעקב, ראשי תיבות 'בלאה'.** והכוונה לומר שלא נמצא שום און בלאה אמנו ע"ה. ויש להבין מה עניין המשך הכתוב ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו' לפי הרמז.

א) ובצמח צדקה שם כתב לפרש וזה לשונו: אמנם הא יש להתלונן במה שתבעתו ליעקב אלי תבא (בראשית ל, טז) כמו שאמרו רבותינו ז"ל (נדרים כ, ב), דפריך מינה אהא דאמרו רבותינו ז"ל בני ט' מדות שיוצאים מהם מורדים כו', ומשני הא דארציה קמיה. והנה דבר זה מוכח, דכתיב התם וישכב עמה בלילה הוא וגו', וישמע אלקים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי, ותאמר לאה נתן אלקים שכרי וגו' (שם טז - יח), מלמד שהקב"ה סייע בידה, הרי מוכח שלא היה בה דופי ושום נדנוד, ולזה כוונתו **לא הביט וגו' בלאה**, וראיה כי **ה' אלקיו עמו** שסייע בידה כנ"ל, עכ"ד.

ונראה לפרש עוד, דהנה לכא' היה אפשר לתת דופי בלאה על כך שהכשילה את יעקב אבינו ע"ה באיסור ב' אחיות, דהרי כשבא עליה יעקב כבר הייתה רחל מאורסת לו בשכר עבודת שבע שנים שעבד בה. אולם באמת לא עוותה לאה בכך, שהרי כתבו בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרצ"ז) ובספר צפנת פענח (ערך יעקב) שיעקב היה מותר לשאת שתי אחיות, לפי שטעם איסורי עריות הוא מפני שייחודי וזיווגי המידות בשמים ממעל הם כעין דוגמא של נישואי וזיווגי קרובים בארץ מתחת, ולכן אסרה תורה עריות לפי שאין משתמשין בשרביטו של מלך (סנהדרין כ, ב) כמבואר בספרי המקובלים (עי' ציוני פרשת קדושים). אבל

יעקב אבינו שהיה נקרא א-ל ולא איש (בראשית לג, כ, ועי' מגילה יח, א), וכפי שאמר לו המלאך (בראשית לב, כט) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, קרא שמו 'ישראל' כדי לרמז שהוא בבחי' א-ל, הותר לו להשתמש בשרביטו של מלך, עכ"ד. ולפ"ז אין בלאה שום דופי במה שהביאה את יעקב לידי נישואי ב' אחיות, כי יעקב אבינו לו נאה ולו יאה לישא שתי אחיות ולהשתמש בשרביטו של מלך.

וזהו הרמז בדבר הכתוב ל'א ה'ביט א'ון ב'יעקב, ראשי תיבות 'בלאה', שלא היה בלאה שום פגם על כך שהביאה את יעקב לידי נישואי שתי אחיות, שהרי ה' אלוקיו עמו, שיעקב נקרא בשם א-ל, ולכן ותרועת מלך בו, שהוא מותר להשתמש בשרביטו של מלך, נמצא שאין שום פגם ואון בלאה.

(ב) עוד יתכן לומר, דהנה נודע מה שכתב מהרש"א (חידושי אגדות יומא כח, ב בד"ה מצוותי), שיעקב לא חטא באיסור שתי אחיות, מפני שרחל נתקדשה לו בקידושי כסף בשכר שבע השנים שעבד בה, ולאה נישאת לו בערמת לבן על ידי קידושי ביאה. ואחר שכבר לקח שתיהן לא הייתה לו תקנה כי אם להוציא את שתיהן, שהרי אפי' אילו היה מגרש אחת מהן, עדיין הייתה השניה אסורה לו משום אחות אשה בחייה, ומאי אולמא דאיסור שתי אחיות מאיסור אחות גרושתו. ולכן כיון שעדיין לא היה מצווה על איסור ב' אחיות מן הדין, לא רצה להוציא את שתיהן מפני דבר שעתידין ישראל להצטוות עליו לאחר זמן, ולכן קיים את שתיהן.

אולם כתב בספר צפנת פענח (שם והובא בספר בניין דוד פרשת וישלח אות ל'), דכל זה נכון רק למ"ד אינה לשכירות אלא בסוף (קידושין מח, ב), שלפי שיטתו שפיר התקדשה רחל ליעקב בשכר עבודה כשהשלים את מלאכתו, אבל למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, לא חלו קידושי רחל כלל, שהרי כל פרוטה ופרוטה כשנגמרה נתחייב בה בעל המלאכה לפועל בשכירות עשיית המלאכה ונעשית עליו כמלווה, וכשמשלם את השכירות לבסוף הו"ל מקדש במלווה ואינה מקודשת כמבואר בסוגיא שם. וכיון שלא נתקדשה רחל ליעקב כלל, נמצא שנשא יעקב את רחל באיסור, עכ"ד.

לפי דבריו יש לבאר הרמז שכתב בספר חומת אריאל על הפסוק (במדבר כב, כד) ויעמד מלאך ה' 'במשעל' הכרמים גדר מזה וגדר מזה, 'במשעל' ראשי תיבות ש'כר מ'צווה ב'האי ע'למא ל'יכא (קידושין ט, ב), ויש להבין מה עניין רמז

זה לפרשה. ולדרכנו יש לומר, דהנה בלעם הרשע היה סבור לקלל את ישראל על ידי כך שיביט און ביעקב וימצא בו פגם, וכפי שלבסוף פיו ענה בו 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', ולכן אין בכוחו לקללם. אולם הדבר תלוי בהך פלוגתא, דלמ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף, לא חטא יעקב בב' אחיות כדברי מהרש"א, ואילו למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, חטא יעקב בב' אחיות כמו שנתבאר.

והנה בהא דקי"ל שכר מצווה בהאי עלמא ליכא כתבו המפרשים (עי' עיון יעקב עירובין כב, א) שהטעם הוא משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף (ב"מ סה, א), ולכן אין האדם מקבל שכר פעולתו עד אחר שישלים את מלאכתו בעוה"ז. על כן כשרצה בלעם הרשע ללכת לקלל את ישראל בכוח הפגם שפשפש ומצא ביעקב אבינו שנשא ב' אחיות, עמד נגדו מלאך ה' 'במשעל' הכרמים, היינו בכוח הא דקי"ל שכר מצווה בהאי עלמא ליכא, ועל כרחך היינו משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, ואם כן שפיר נשא יעקב ב' אחיות כדברי המהרש"א ואין בו פגם (עי' זרע ברך פרשת כי תבוא). וזהו הרמז בדבר הכתוב ויעמד מלאך ה' 'במשעל' הכרמים גדר מזה וגדר מזה, שבכוח 'משעל' נוטריקון ש'כר מ'צווה ב'האי ע'למא ל'יכא עשה המלאך גדר מזה וגדר מזה למנוע בעד בלעם לקלל את ישראל, ועל כרחו היה צריך להודות כי לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל.

אכן דברים אלו כנים כלפי יעקב אבינו ע"ה שהיה אנוס מחמת ערמת לבן כדברי המהרש"א, אולם כלפי לאה אדרכה אם כבר נתקדשה רחל ליעקב בשכר עבודה משום דאינה לשכירות אלא לבסוף, חטאה לאה בכך שנישאת ליעקב באיסור ב' אחיות, אבל אם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ולא נתקדשה עדיין רחל ליעקב דהו"ל מקדש במלווה, אם כן כדין נישאה לאה ליעקב, ומה שלקח יעקב אחר כך את רחל היה מדעת עצמו.

והנה הקשו הקדמונים (עי' ישמח משה בריש פרשת מטות) מהו הטעם שאין הקב"ה נותן שכר מצווה בהאי עלמא, הרי הקב"ה שומר את מצוות תורתו כמו שדרשו בירושלמי (ר"ה פרק א' הלכה ג') על הפסוק (ויקרא כב, ט) ושמרו את משמרתני אני ה', אמר הקב"ה אני שומר מצוותיה של תורה, והרי אמרה תורה ביומו תתן שכרו (דברים כד, טו), ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר (ויקרא יט, יג), ואיך משהה הקב"ה את שכרם של ישראל עד למחר בעוה"ב. ותירצו המפרשים (עי' חנוכת התורה פרשת יתרו אות פ"ד שם), על פי מה דקי"ל (חז"מ סי'

של"ט סעיף ז) שהאומר לשלוחו צא ושכור לי פועלים ושכרן ואמר להם שכרם על בעה"ב, אין שום אחד מהם עובר על בל תלין, עיי"ש. וכיון דהתורה ניתנה לישראל על ידי שליח, אין הקב"ה עובר כביכול על בל תלין.

ועל פי הדברים האלה כתב בישמח משה (שם) לבאר את דברי המדרש אין ישראל נזונין אלא בזכות האמונה. דהנה נודע כי תור"ה מנין תרי"א מצוות צווה לנו משה ושתים מפי הגבורה שמענו אנכי ולא יהיה לך (עיי' מכות כד, א), נמצא דעל תרי"א מצוות שניתנו על ידי שליח ליכא שכר בהאי עלמא, ואילו על ב' מצוות אנכי ולא יהיה לך שניתנו על ידי הקב"ה בעצמו איכא שכר מצווה בהאי עלמא. וזהו **אין ישראל נזונין בעוה"ז אלא בזכות אמונה** שניתנה להם שלא על ידי שליח, ועליה הם מקבלים שכר גם בעוה"ז, עכ"ד.

ממוצא דבריו מתבאר, שממה שישראל ניזונין בעוה"ז בזכות האמונה יש ללמוד דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, דאילו לא הייתה שכירות משתלמת אלא לבסוף, לא היה ראוי שיקבלו ישראל שכר אפי' על המצוות שניתנו להם שלא על ידי שליח עד גמר המלאכה.

ובזה נבוא לביאור הכתוב **ל'א ה'ביט א'ון ב'יעקב** ראשי תיבות 'בלאה', שאף בלאה אין שום פגם, **ולא ראה עמל בישראל**, לפי שבהיתר התקדשה לאה ליעקב מאחר שקידושי רחל היו קידושי מלווה והמקדש במלווה אינה מקודשת, משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, והא ראינה, שהרי ה' אלקיו עמו שהוא מאמין בהשי"ת, ובזכות האמונה הוא ניזון גם בהאי עלמא, הרי דשכירות משתלמת מתחילה ועד סוף, ואם כן אין שום פגם בלאה כמו שנתבאר.

בעידן רעוא דרעוין פרשת בלק

תש"ס

בתוה"ק (במדבר כ"ג כ"א) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו, א-ל מוציאם ממצרים וגו', כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל, והדקדוקים רבו.

והנראה לומר בהקדם מ"ש באגרא דכלה (פרשת ויצא) וז"ל: גם בקדושת התורה הניתנה משמי מרומים הנה ב' הדברות אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, והן המה כלל התורה, אנכי כלל העשין, לא יהיה לך כלל הלאוין, ואידך פירושא הוא, תורה צוה לנו משה מנין "תורה", וכאשר יכין עצמו המשכיל יבין הדבר, דהנה כל בני ישראל הוא להם בטבע למסור נפשם על קדושת שמו יתברך כאשר יכריחם ח"ו מכריח לעבור על הדת, ואפי' קלי הדעת בעלי עבירות.

כאשר אבותינו ספרו לנו ממעשיות שהי', ושאר עבירות ח"ו מעותדים בני האדם לעבור עליהם, הגם שמניעת התאוה קלה ביותר מיסורי מיתה, ומה נשתנה, אך הוא בהיות אלו הב' דברות מפי הגבורה שמענו ימסור האדם נפשו עליו בטבע משא"כ על שארי המצות, עיי"ש. וכן איתא בתולדות (פרשת בא) שהביא מאשה משכלת שהקב"ה לא נתאנה מה שבחר את כלל ישראל ופייבש קל יוכיח שמסר נפשו עקדה"ש.

ואפשר עוד לומר בזה למה אפי' קלי דעת מוסרים נפשם על קדושת שמו, דהנה ברש"י עה"פ (במדבר כ"ג ט') כי מראש צרים אראנו וגו', אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות, ע"ש. ואפ"ל דהוא ע"פ מה דאיתא באוה"ק (ריש פרשת קרח) דהא דבקש יעקב רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם כדכתיב (בראשית מ"ט ו') ובקהלם אל תחד כבודי, דתפלתו היתה

שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שביעקב ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו, ויש עדיין תקוה לאחריתם, דלולא תפלתו לא היה ח"ו תקוה להם, עיי"ש.

ואפשר דכשעובר על הדת ויוצא מכלל ישראל אז בא הפגם עד שורשו של יעקב וכיון דיעקב ביקש שלא יבוא הפגם לשורשו ולהכי אף שהוא קל שבקלים אינו עובר על הדת ומוסר נפשו כדי שלא יפגום בשורשו של יעקב, ואפשר דלהכי קראו לו הקב"ה א-ל, בחינת א-ל שאי אפשר לפגום בו. ובזה יש לפרש הקרא (במדבר כ"ג י"ט) לא איש א-ל ויזכב וגו', היינו מי שנתלבש במדת א-ל אינו נעשה כזב היינו שאינו נפגם שורשו וכיון שיעקב נתלבש במדת א-ל משו"ה לא הגיע הפגם לשורשו.

ובזה אפשר לפרש הפסוק **לא הביט און ביעקב**, היינו שהחטא לא הגיע עד השורש ולא נפגם שורשו של יעקב, **ולא ראה עמל בישראל** כיון שנקרא ישראל בשם א-ל ולהכי אי אפשר לפגום שורשו, ה' **אלוקיו עמו**, שנשאר אלקיו עמו הגם שתרועת **מלך בו** שרודים אותו בשבט ברזל לנתקו מאלקיו והוא מוסר נפשו עליו וה' אלקיו עמו.

אל מוציאם ממצרים וגו', הרי אתה רואה שה' הוציאם ממצרים אף שלא הגיע עדיין זמנם לצאת, והטעם איתא מהאריז"ל ולא יכלו להתמהמה כדי שלא ישקעו במ"ט שערי טומאה ואז היה גם נפגם שורשו של יעקב, וכיון שיעקב ביקש על זה שלא יפגום שורשו היה צריך להוציאם קודם זמנם, ולכן איתא במדרש וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וגו', דא ישראל סבא, ולפי הנ"ל א"ש כי כל מה שעשה ה' במצרים היה נוגע לו שלא יפגום שורשו.

ובזה אפשר להבין למה קבעו אנשי כנסה"ג לקרות פרשת בלק סמוך לבין המצרים, וכבר עמד בזה במאור ושמש (בפרשתו), אך כיון דחורבן בית שני היה מפני שנאת חנם כדאיתא בגמ' יומא (ט' ע"ב), וקורין פרשה זו שרואים בה שאף שבני חוטאים מ"מ עדיין הם מחוברים לשורשם והקב"ה אינו רוצה שיזכירו עונותיהם, וכבר פרשתי פעם כוונת הפסוק **לא הביט און ביעקב** וראה עמל בישראל, כשאינו רואה עונות וחטאים על בני א-ל חי אז ה' אלוקיו עמו, דאם רואה ח"ו חטאים על כלל ישראל גורם ח"ו להסתלקות השכינה.

ובספה"ק עבודת ישראל (פרשת מסעי) הביא ממורו המגיד הגדול ממזריטש זיע"א עה"פ (איכה א' ג') כל רודפיה השיגוה בין המצרים, דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו, וכתב ע"ז משל נפלא ע"ש, וי"ל דכשרודף אחר הקב"ה בימים אלו ורוצה לתקן החטא של שנאת חנם שבעבורו נחרב ביהמ"ק ורואה רק מעלת חבירו אז ה' אלקיו עמו וכנ"ל ולהכי יכול להשיג את הבורא בימים אלו ד"יקא.

